

Бачо Р.Й., Иллар Е.Й., Бачо Є.Й.

СТАН ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ УМОВАХ

В статті розкрито сутність доходів державного бюджету та відображено різні підходи до розкриття даної економічної категорії. Оцінено стан формування доходів бюджету України за 2008-2012 рр. Зроблено узагальнення про необхідність диференціації доходів державного бюджету з різних джерел для забезпечення більшої стабілізації, досягнення рівноваги системи та зменшення ризику недоотримання надходжень до бюджету.

Ключові слова: Державний бюджет, доходи бюджету, ВВП, податкові та неподаткові надходження.

ВСТУП

Доходи державного бюджету забезпечують соціально-економічний розвиток країни як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях, а також надає фінансову підтримку населенню. Важливою умовою виконання бюджетом цієї ролі є збалансування її доходів з видатками. Адже значне перевищення видатків над доходами призводить до економічної кризи, зростання державного боргу, дефіцитів бюджетів усіх рівнів тощо. Багатогранність економічних відносин, що відбуваються у процесі бюджетного забезпечення соціально-економічного розвитку, вимагає ґрунтовного вивчення характеру та напрямків таких відносин. Державний бюджет впливає на всі процеси, які відбуваються у соціальній та економічній сферах суспільства. Тому актуальним є дослідження методів, видів і джерел формування державних доходів та проведення їх оцінки з метою виявлення шляхів їх збільшення та раціонального використання.

Теоретичний аналіз наукових праць присвячених формуванню доходів бюджету знайшли відбиток у широкого загалу науковців, серед яких зазначимо публікації українських вчених В. Базилевича, Ю. Пасічника, Л. Момотюк, А. Спіфанова, Ю. Коваль та інших засвідчує, що в науковій літературі та численних навчально-методичних публікаціях питання формування та оцінки доходів державного бюджету висвітлено не досить детально. Тому дана проблема потребує подальшого наукового дослідження.

Предметом дослідження є Державний бюджет України як самостійна економічна категорія, яка втілює фінансові відносини, що виникають при утворенні централізованого фонду грошових ресурсів країни та його використанням на

загальнодержавні потреби. Метою наукової роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування доходів Державного бюджету України та обґрунтування можливих шляхів їх підвищення.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні завдання:

- дослідити загальну структуру доходів державного бюджету України;
- провести аналіз динаміки розвитку податкових та неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом та міжбюджетних трансфертів;
- провести оцінку сучасного становища дохідної бази України.

1 СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Бюджетна система України являється важливою складовою фінансової системи й основним механізмом здійснення та проведення фінансової політики держави. Ця система складається з Державного та місцевих бюджетів.

Доходи бюджету є важливим елементом впливу держави на соціально-економічний розвиток суспільства. Саме тому переконливим фактором є те, що цей глобальний показник є ні чим іншим, як фінансовою базою діяльності держави. Його склад, форми мобілізації залежать від системи та методів господарювання, а також від економічних завдань, які вирішує суспільство за певний період [13].

Узагалі, існує велика кількість ідей та думок з приводу тлумачення поняття «доходи Державного бюджету». Кожен автор визначає його по-різному, враховуючи усі фактори та процеси фінансового середовища. Розглядаючи наведені у табл. 1 дефініції приходимо до висновку, що серед економістів утворилося уявлення про те, що доходами Державного бюджету виступають економічні відносини, які виникають між різними суб'єктами: державою, з одного боку, юридичними і фізичними особами – з іншого.

© Бачо Роберт Йосипович, к.е.н., доц., доцент кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Иллар Еріка Йосифівна, викладач кафедри економіки Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Бачо Єва Йосипівна, викладач кафедри економіки Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

Таблиця 1 Тракткування категорії доходів Державного бюджету різними науковцями*

№	Автор(и)	Дефініція	Джерело
1	Базилевич В.Д., Баластрик Л.О.	Державні доходи - це грошові відносини, які складаються між державою, юридичними і фізичними особами в процесі вилучення й акумуляції частини вартості ВВП у загальнодержавному фонді з метою їх подальшого використання, тобто для здійснення державою своїх функцій.	[1]
2	Біла О.Г., Чуй І.Р.	Доходи бюджету пов'язані із сукупністю економічних відносин з приводу розподілу та перерозподілу ВВП з метою формування основного централізованого фонду грошових ресурсів держави. Це кошти, що мобілізуються державою для виконання своїх функцій та забезпечення своєї діяльності.	[2]
3	Владимиров К.М., Абсава Л.О., Владимирова Л.В., Мінза Т.К.	Державні доходи - це грошові взаємовідносини, які складаються між державою й фізичними особами в процесі витягу й акумуляції частини вартості ВВП у загальнодержавний фонд (бюджет) з метою подальшого використання цих коштів, тобто для виконання державою своїх функцій.	[3]
4	Спіфанов А.О., Дьяконова І.І. Сало І.В.	Доходи бюджету - це грошові відносини з приводу розподілу вартості, тобто це частина внутрішньо-валового ВВП, що використовуються державою для здійснення своїх функцій.	[4]
5	Загорський В.С., Вовчак О.Д., Благун І.Г., Чуй І.Р.	Доходи Державного бюджету - здійснювані на підставі правових норм обов'язкові і добровільні надходження до бюджету, що використовуються державою для виконання своїх функцій. При чому розрізняють два види бюджетних надходжень: загальні та спеціальні.	[5]
6	Карлін Л.І.	Доходи Державного бюджету визначає як сукупність грошових надходжень до централізованого фонду фінансових ресурсів держави, що використовуються нею для виконання своїх основних завдань і функцій. У дохідній частині бюджету показано обсяги та джерела надходжень до бюджету.	[11]
7	Пасічник Ю.В.	Доходи Державного бюджету - це частина централізованих фінансових ресурсів держави, які врегульовані відповідними нормативно-правовими актами і необхідні для виконання її функцій.	[16]
8	Юрій С.І., Федосов В.М.	Дохід бюджету - це об'єктивне економічне явище, пов'язане з сукупністю економічних відносин з приводу розподілу та перерозподілу ВВП з метою формування основного централізованого фонду грошових коштів держави. За своєю сутністю доходи бюджету, з одного боку, є результатом розподільчих процесів, а з іншого об'єктом подальшого розподілу на окремі цільові фонди відповідно до функцій держави. Отже, доходи бюджету - це частка централізованих ресурсів держави, що потрібні для виконання нею відповідних функцій.	[20]

* Складено авторами

Характеризуючи економічну сутність категорії «доходи Державного бюджету», необхідно звернути увагу на те, що вони, з одного боку, є результатом розподілу вартості ВВП між різними учасниками відтворювального процесу, а з іншого – об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості [17].

Державні доходи (доходи державного бюджету) – це сукупність грошових відносин, які складаються між державою, фізичними та юридичними особами в процесі витягу й акумуляції частини вартості ВВП у загальнодержавний фонд (бюджет) з метою подальшого використання цих коштів, тобто для виконання державою своїх функцій [3].

Склад доходів Державного бюджету визначається Бюджетним кодексом України та Законом України про Державний бюджет на відповідний рік і затверджується Верховною Радою

України. Слід відмітити, що починаючи з 2000 року Державний бюджет поділено на дві частини: загальний фонд і спеціальний фонд відповідно. Загальний фонд включає всі доходи бюджету, крім тих, які призначені для зарахування в спеціальний фонд, тобто не має цільового спрямування.

Як правило, загальний фонд наповнюється за рахунок надходження податків і інших платежів. Спеціальний фонд бюджету включає бюджетні призначення на видатки за рахунок конкретних джерел надходжень, гранди або подарунки (з розрахунком вартості), отримані розпорядником бюджетних коштів на конкретні цілі [1, 11].

Специфіка доходів бюджету полягає у тому, що правильне їх формування, організація та використання зумовлюють підвищення ефективності соціально-економічного розвитку країни та подальшу його стабілізацію.

2 ОЦІНКА ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

З метою аналізу динаміки зміни складових доходу Державного бюджету України на даний час, слід ознайомитися з ситуацією, яка склалася за останні 5 років із державним бюджетом України. В подальшому здійснюється обґрунтування сучасного стану економіки України, що пов'язане з дохідною частиною бюджету.

З часу відновлення незалежності України вітчизняна бюджетна система не демонструвала належної ефективності в реалізації своїх функцій, головною з яких є ефективний і справедливий перерозподіл фінансових ресурсів у економіці.

В сучасних економічних реаліях проблеми формування достатнього обсягу доходів бюджету і забезпечення ефективного їх використання набувають особливої уваги. Недоліки законодавства, превалювання застарілих та неефективних підходів до організації бюджетних відносин з одночасним спадом в економіці утруднюють наповнення бюджету і, таким чином, забезпечення соціально-економічного розвитку держави. З огляду на наведене вище, актуальним завданням є побудова ефективного механізму наповнення бюджету [12].

Для аналізу тенденцій використання бюджетних коштів необхідно проаналізувати основні макроекономічні показники України за останні роки, що наведені в табл. 2.

Таблиця 2 Загальна динаміка основних макроекономічних показників України за 2008-2012рр., млн. грн.*

Показники	Роки					Зміна 2012/2008	
	2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
ВВП	948056	913345	1082569	1302079	1408889	460833	48,6
Всього видатків ДБ	309216	307399	377842,8	416854	492455	183238,5	59,3
Всього доходів ДБ	297845	272967	272967	398554	445525	147680,7	49,6
Дефіцит ДБ	-14183	-37258	-64684,9	-23058	-50786	-36602,6	258,1
Частка дефіциту до ВВП, %	1,5	4,1	6,0	1,8	3,6	2,1	-
Рівень інфляції, %	22,3	12,3	9,1	4,6	-0,2	-	-

* Складено та розраховано авторами на основі: [14]

Як видно з табл. 2, спостерігається чітка тенденція зростання ВВП, доходів та видатків бюджету. Суттєве зростання дефіциту державного бюджету є наслідком спаду виробництва, зростанням внутрішнього і зовнішнього боргу державного боргу, фінансування проектів пов'язаних з Євро-2012, значне зростання і нерациональна структура бюджетних витрат, збільшення частки тіньової економіки в Україні; відсутність волі влади проводити реформи, недосконале законодавство і

податкова система. Залежно від економічного та політичного стану держави змінювалися і інфляційні процеси, особливо у 2008 році спостерігався стрибок інфляції, викликаній початком економічної кризи, проте у подальшому завдяки проведенню антиінфляційної політики її рівень зменшився і у 2012 році спостерігалася дефляція.

У таблиці 3 згруповані основні статті доходів Зведеного бюджету України (ЗБУ) за 2008-2012 рр.

Таблиця 3 Дохідна частина Зведеного бюджету України за 2008-2012 роки, млн. грн.*

Показник	Рік					Зміна 2012/2008	
	2008	2009	2010	2011	2012	Абс.	%
Доходи	297545	272967	314506,3	398310	445525	147980,7	49,7
Податкові надходження, в т.ч.	227165	208073	234447,7	334692	360567	133402,4	58,7
податок з доходів фізичних осіб	45895,8	44485	51029,3	60224,5	68092,4	22196,6	48,4
податок на прибуток підприємств	47856,8	33048	40359,1	55097	55793	7936,2	16,6
податок на додану вартість	92082,6	84596,6	86315,9	130094	138827	46744,2	50,8
акцизний збір із вироблених в Україні товарів	10230,1	17934	23715,3	26097,1	28661	18430,9	180,2
акцизний збір із ввезених на територію України товарів	2553	3690	4600,8	7822,1	9767,8	7214,8	282,6
ввізне мито	11932,8	6328	8556,4	10462,8	12985,8	1053	8,8
Неподаткові надходження	60495,2	58435	73837	59760,5	80923,3	20428,1	33,8
Доходи від операцій з капіталом	6702,4	3653	3143	2347	2985,7	-3716,7	-55,5
Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	135,2	645	305,6	481	228,8	93,6	69,2
Цільові фонди	3347	2159,5	2772,6	1029	826,1	-2520,9	-75,3

* Складено та розраховано авторами на основі: [6, 7, 8, 9, 10].

Значну частину надходжень до Зведеного державного бюджету складають податкові надходження, а саме більше 75 %, їх частка з кожним роком має тенденцію до зростання. У 2012 податкові надходження склали 80,9 %, що на 4,6 % більше показника 2008 року, що у абсолютному вимірі становить 133402,4 млн. грн. Щодо неподаткових надходжень та інших джерел, то їх частка на противагу постійно зменшується: неподаткові

надходження за цей період зменшилися з 20,3 % до 18,2 %, доходи від операцій з капіталом - з 2,3 % до 0,7 %, цільові фонди – з 1,1 % до 0,2 %. На основі цих даних можна зробити висновок про те, що податкові надходження є основою дохідної частини бюджету України.

Для ґрунтовнішого аналізу вважаємо за доречне проаналізувати структуру доходів за 2008-2012 рр. (табл. 4).

Таблиця 4 Структура доходів Зведеного бюджету України за 2008-2012 роки, %*

Показник	Рік					Зміна 2012/2008
	2008	2009	2010	2011	2012	
Податкові надходження	76,3	76,2	74,5	84	80,9	4,6
Неподаткові надходження	20,3	21,4	23,5	15	18,2	-2,1
Доходи від операцій з капіталом	2,3	1,3	1	0,6	0,7	-1,6
Цільові фонди	1,1	0,8	0,9	0,3	0,2	-0,9

* Розраховано авторами

До 2011 року відмічалось щорічне зростання відносно невелике зростання податкових надходжень проте у 2011 році цей показник виріс на 9,5 % порівняно з попереднім 2010 бюджетним роком, що є результатом зміни бюджетної класифікації, внаслідок якої окремі групи неподаткових надходжень були перенесені у податкові (рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси тощо), внаслідок прийняття Податкового кодексу, що водночас, спричинило навантаження на підприємців. Щорічне зростання податкових надходжень може бути результатом неспроможності держави до наповнення

бюджету за рахунок неподаткових та інших джерел, що в цілому призводить до зменшення дохідної бази державного бюджету.

Виникає необхідність дослідити, які ж податки мають найбільше значення у структурі доходів зведеного бюджету України. Для аналізу взято п'ять основних податків: податок на прибуток підприємств, ПДВ, акцизний податок з вироблених та ввезених на територію України товарів, податок з доходів фізичних осіб (ПДФО) та ввізне мито. Частка кожного з податків у 2008-2012 рр. вказана у табл. 5.

Таблиця 5 Структура основних податків у дохідній частині ЗБУ за 2008-2012 роки, %*

Показник	Рік					Зміна 2012/2008
	2008	2009	2010	2011	2012	
Податок з доходів фізичних осіб	20,2	21,4	21,8	18	18,9	-1,3
Податок на прибуток підприємств	21,1	15,9	17,2	16,5	15,5	-5,6
Податок на додану вартість	40,5	40,7	36,8	38,9	38,5	-2
Акцизний податок із вироблених в Україні товарів	4,5	8,6	10,1	7,8	7,9	3,4
Акцизний податок із ввезених на територію України товарів	1,1	1,8	2	2,3	2,7	1,6
Ввізне мито	5,3	3	3,6	3,1	3,6	-1,7
Інші	7,3	8,6	8,5	13,4	12,9	5,6
Всього	100	100	100	100	100	-

* Розраховано авторами.

Внаслідок негативного впливу світової фінансово-економічної кризи на обсяги зовнішньої торгівлі України відбувається переорієнтація економіки на внутрішній ринок, що відповідним чином відображається на структурі наповнення бюджету. З 2009 року відбулося зниження питомої ваги у загальному обсязі надходжень податку на прибуток, ввізного мита, ПДВ.

Фактичний обсяг податку на прибуток у 2009 році виявився меншим за плановий на 9917 млн. грн., у 2008 було перевиконання плану на 5197 млн. грн., у 2010 була рівність планових і фактичних показників, у 2011 - перевиконання на 7159 млн. грн., у 2012 знову недовиконання на 2839 млн. грн. Тобто чіткої

тенденції не спостерігається. І, незважаючи на податковий тиск, підприємства просто не змогли виконувати плановані показники надходжень податку на прибуток. Саме тому, органи податкової служби збирали авансові платежі податку на прибуток підприємств. На зменшення обсягу податку на прибуток останніми роками мали вплив: загострення світової фінансової кризи, яке призвело до суттєвого зменшення зовнішнього попиту та падіння обсягів виробництва галузях економіки, орієнтованих на експорт. Другою вагомою причиною, що є наслідком першої – зменшення загального обсягу прибутків підприємств [15].

За 2009 рік надходження податку на додану вартість становили 92082,6 млн. грн., порівняно із 2008 роком надходження знизилися на 8,9 % або на 7486 млн. грн. Аналіз планових та фактичних показників надходжень ПДВ за період з 2008 - 2012 рр. [6, 7, 8, 9, 10] свідчить про те, що планові показники завжди були вищими реальних, тому це являється основною проблемою планування бюджетів. Деякі науковці та фахівці вважають, що показники ПДВ реально занижені через постійне падіння обсягів експорту та імпорту України та штучного завищення можливостей зростання економіки України.

Стосовно надходжень від акцизного податку то обсяги його зборів з кожним роком зростають. На збільшення впливає майже щорічне підвищення ставок податку на спирт, лікєро-горілчану продукцію, пиво, тютюнову продукцію, паливо. Саме ця продукція і приносить основну частину акцизного податку до бюджету. Проте щорічні планові показники завжди перевищують фактично отримані через такі негативні фактори: скорочення імпорту транспортних засобів (через введення мита на іноземні автомобілі); зменшення обсягів власного

виробництва легкових автомобілів; неузгодженість законодавства щодо окремих ставок (дизпаливо, легкові автомобілі).

Щодо ввізного мита, то тенденції він має приблизно такі, які і попередньо досліджені податки, але існує нераціональна політика завищення ставок на сировинні матеріали та зниження на нафтопродукти.

Одна третя доходів бюджетів сформована за допомогою неподаткових надходжень, основною відмінністю яких від податкових є відсутність при використанні механізмів їхньої мобілізації більшості принципів та підходів бюджетної системи, зокрема рівнозначності, стабільності, обов'язковості, всеохоплюючого характеру тощо [19]. В той же час, неподаткові платежі мають, в основному, цільове призначення, їм притаманний необов'язковий характер, частково зараховуються до доходів бюджетів тих рівнів, державні органи яких проводять їх збирання.

Узагальнені дані стосовно динаміки неподаткових надходжень у доходах зведеного бюджету України за 2008-2012 рр. розміщені у табл. 6.

Таблиця 6 Динаміка неподаткових надходжень у доходах зведеного бюджету України за 2008-2012рр., млрд. грн.*

Показники	Рік					Зміна 2012/2008	
	2008	2009	2010	2011	2012	Абс	%
Неподаткові надходження, в т.ч.	60,5	58,4	73,8	60	80,9	20,4	33,7
1. Доходи від власності та підприємницької діяльності	22,5	17,1	30,6	17,6	32,8	10,3	45,8
2.Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу	3	2,7	2,6	4,5	7,2	4,2	140,0
3. Інші неподаткові надходження з них:	14,7	12,5	11,9	6,4	6,7	-8	-54,4
4. Власні надходження бюджетних установ	20,3	26,1	28,7	31,5	34,2	13,9	68,5

* Складено та розраховано авторами на основі: [6, 7, 8, 9, 10].

Згідно наведених вище даних, перша група неподаткових надходжень включає доходи від власності та підприємницької діяльності, які впродовж 2008 - 2012 рр. зросли з 22,5 млрд. грн. до 32,8 млрд. грн. (на 10,3 млрд. грн.). Доходи від власності мають нестабільний характер і не являються надійним джерелом надходжень, хоча вони обумовлені виконанням економічних функцій державою як власника економічних ресурсів. Значна сума надходжень даної групи складають кошти, що перераховуються Національним банком України (у 2012 р. перераховано 23,6 млрд. грн.).

Друга група неподаткових надходжень включає адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу, однак надходження від цього виду доходів є мізерними, у доходах зведеного бюджету вони становили 3,0 млрд. грн. у 2008 р. та 7,2 млрд. грн. у 2012 р. Вважається, що потенційною можливістю зростання таких доходів, є збільшення кількості послуг, що надаються державними органами та пошук нових видів платних послуг. Існує думка про можливість збільшення

надходжень від державного мита можна розширити за рахунок розширення об'єктів його справляння [15].

Іншою групою неподаткових надходжень до бюджету є інші надходження, серед яких можна відзначити: надходження коштів від реалізації конфіскованого майна; надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій, установ, щодо яких минув строк позивної давності; надходження коштів від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна збройних сил України; інші надходження. Інші неподаткові надходження характеризуються нестабільністю їх надходження. Враховуючи незначне місце у доходах бюджетів, формування групи інших доходів у її складі є суперечливим, оскільки до неї входять, як правило, другорядні за своєю суттю і своїм фіскальним значенням платежі, тому її доцільно роз'єднати.

Значну частку серед неподаткових надходжень становлять власні надходження бюджетних установ, на яку ми рекомендуємо звертати увагу при пошуку резервів збільшення дохідної частини бюджету. Разом з тим, зважаючи на достатні обсяги таких надходжень, у

процесі бюджетного планування та виконання бюджету з боку фінансового апарату держави, фінансових служб бюджетних установ і організацій, на нашу думку, бажано концентрувати зусилля на диверсифікації джерел даного виду доходів, їхній стабілізації та зростанні обсягів, особливо у частині плати за послуги.

ВИСНОВКИ

Таким чином, з метою забезпеченості рівномірності надходжень та забезпечення

диференціації в державний бюджет наповнення дохідної частини бюджету повинно йти з різних джерел для більшої стабілізації, рівноваги економічної системи та зменшення ризикованості надходжень. Для цього необхідно приділяти увагу найменш розвинутих статтям доходів, таким як доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, збільшення яких дозволить зменшити навантаження та залежність державного бюджету, наприклад, від податкових надходжень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси : навчальний посібник / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик ; за аг. Ред. Базилевича В. Д. – К. : Атіка, 2002. – 368 с.
2. Біла О. Г. Фінанси : навчальний посібник / О. Г. Біла, І. Р. Чуй ; Мін-во освіти і науки України. – Львів: «Магнолія 2006», 2010. – 390 с.
3. Владимиров К. М. Бюджетна система : навчальний посібник / К. М. Владимиров, Л. О. Абсава, Л. В. Владимірова, Т. К. Мінза ; Мін-во освіти і науки України. – К. : Кондор, 2009. – 220 с.
4. Спіфанов А. О. Бюджет – головна ланка фінансів держави : монографія / А. О. Спіфанов, І. І. Дьяконова, І. В. Сало. – Суми : УАБС НБУ, 2010. – 201 с.
5. Загорський В. С. Фінанси : навчальний посібник / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 247 с.
6. Доходи державного бюджету України у 2008 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/doccatalog/document?id=147662>
7. Доходи державного бюджету України у 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/doccatalog/document?id=147633>
8. Доходи державного бюджету України у 2010 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/doccatalog/document?id=147489>
9. Доходи державного бюджету України у 2011 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/doccatalog/document?id=163165>
10. Доходи державного бюджету України у 2012 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/doccatalog/document?id=185672>
11. Карлін М. І. Бюджетна система України : навчальний посібник / М. І. Карлін ; Мін-во освіти і науки України. – К. : Знання, 2008. – 428 с.
12. Коваль Ю.В. Виявлення основних причин зменшення надходжень до державного бюджету України в період 2010 - 2011 рр. / Ю. В. Коваль // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. - № 6. – С. 322-325.
13. Момотюк Л. С. Основні напрями стандартизації статистики Державного бюджету України / Л. С. Момотюк // Статистика України. – 2011. - № 4. – С. 67-73.
14. Національні рахунки України. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57896.
15. Олейнікова Л. Г. Аналіз податкових надходжень до державного бюджету України / Л. Г. Олейнікова // Вісник Таврійського державного агротехнологічного університету – 2011. - №9. – С. 319-325.
16. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України : навчальний посібник / Ю. В. Пасічник ; Мін-во освіти і науки України. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
17. Романенко О. Р. Фінанси : навчально-методичний посібник / О. Р. Романенко, С. Я. Огородник, М. С. Зязюн, А. А. Славкова ; Мін-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : КНЕУ, 2006. – 387 с.
18. Свереда Н.І. Основні проблеми та напрями подолання бюджетного дефіциту в Україні / Н. І. Свереда // Формування ринкових відносин. - 2009. - № 6. – С. 98-101.
19. Шаманська В.Г. Неподаткові надходження: проблеми та роль у доходах бюджету держави / В. Г. Шаманська // Фінанси України. – 2011. - № 15. – С. 186-191.
20. Юрій С.І. Фінанси : навчальний посібник / С.І. Юрій, В.М. Федосов; Мін-во освіти і науки України. – К. : Знання, 2008. – 611 с.

Одержано 10.03.2014 р.